

SOF RAQOBAT VA RAQOBAT BARDOSHLIK

Tuychiyev Alisher Jo‘rayevich

Ilmiy rahbar

Iqtisodiyot fanlari professori.

Yo‘ldashova Mashhura Jo‘rabek qizi

Alfraganus University iqtisodiyot tarmoqlari va sohalari fakulteti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11523273>

Annotatsiya. Raqobat - bu turli xil ishtirokchilar o‘rtasidagi faoliyat yoki resurslar uchun kurashdir. Raqobatbardoshlik esa shaxs yoki tashkilotning raqobat sharoitida samarali ishlash va muvaffaqiyat qozonish qobiliyatidir. Raqobatbardoshlik, shuningdek, qiyin vaziyatlarga moslashuvchanlik va ularni engish qobiliyatini ham o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlari: Sof raqobat, resurs, moslanuvchanlik, talab, taklif, narx, qobiliyat, monopoliya.

PURE COMPETITION AND COMPETITIVE TOLERANCE

Abstract. Competition is a struggle for activities or resources between different actors. Competitiveness is the ability of an individual or organization to work effectively and succeed in a competitive environment. Competitiveness also includes flexibility and the ability to overcome difficult situations.

Key words: Pure competition, resource, adaptability, demand, supply, price, ability, monopoly.

ЧИСТАЯ КОНКУРЕНЦИЯ И КОНКУРЕНТНАЯ ТОЛЕРАНТНОСТЬ

Аннотация. Конкуренция – это борьба за деятельность или ресурсы между разными участниками. Конкурентоспособность – это способность человека или организации эффективно работать и добиваться успеха в конкурентной среде. Конкурентоспособность также включает в себя гибкость и способность преодолевать сложные ситуации.

Ключевые слова: Чистая конкуренция, ресурс, адаптивность, спрос, предложение, цена, способность, монополия.

Kirish

Iqtisodiy raqobat va raqobatbardoshlikning ahamiyatini tushunish Iqtisodiyot sohasida raqobat innovatsiyalar, samaradorlik va bozorlarda o'sishni boshqaradigan asosiy tamoyildir.

Aynan shu kuch korxonalarini mukammallikka intilishga, iste'molchilarni turli tanlovlardan foydalanishga va iqtisodlarni dinamik rivojlanishga majbur qiladi. Biroq, raqobat tushunchasi shunchaki bozor dinamikasidan tashqariga chiqadi; u jamiyat qadriyatlari, boshqaruv va individual munosabatlar sohasiga chuqur kirib boradi.

Ushbu maqolada biz iqtisodiy raqobatning nozik tomonlarini va zamonaviy jamiyatda raqobatbardoshlikni rivojlantirishning ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

Asosiy qisim

Iqtisodiy raqobatning mohiyati Iqtisodiy raqobat o'z mohiyatiga ko'ra bir xil resurslar, mijozlar yoki bozor ulushiga intilayotgan korxonalar yoki shaxslar o'rtasidagi raqobatdir. Bu unumdorlikni oshiradigan, innovatsiyalarni rag'batlantiradigan va resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydigan vosita. Raqobatbardosh bozor sharoitida firmalar o'z mahsulotlarini yaxshilashga, o'z jarayonlarini tartibga solishga va xaridorlarni jalb qilish uchun raqobatbardosh narxlarni taklif qilishga majbur. Mukammallikka intilish ko'pincha texnologik taraqqiyotga, sifatli tovarlar va xizmatlarga va narxlarning pasayishiga olib keladi va natijada iste'molchilarga foyda keltiradi. Bundan tashqari, iqtisodiy raqobat meritokratik muhitni rivojlantiradi, bunda muvaffaqiyat tashqi omillarga emas, balki insonning qobiliyati, innovatsiyasi va samaradorligi bilan belgilanadi. Ushbu meritokratiya tadbirkorlikni rag'batlantiradi, mashaqqatli mehnatni rag'batlantiradi va ijtimoiy harakatchanlikni rag'batlantiradi, shu bilan iqtisodiy rivojlanish va farovonlik uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi.

Raqobat tolerantligining roli Iqtisodiy raqobat inkor etib bo'lmaydigan darajada foydali bo'lsa-da, uning afzalliklari faqat raqobatbardoshlikni qabul qilgan jamiyatda to'liq amalga oshirilishi mumkin. Raqobat tolerantligi deganda shaxslar, korxonalar va muassasalarning bozor iqtisodiyotiga xos bo'lgan raqobat bosimini qabul qilish va ularga moslashish qobiliyati tushuniladi. U turli o'lchovlarni, jumladan, me'yoriy-huquqiy bazalarni, madaniy munosabatlarni va ijtimoiy normalarni o'z ichiga oladi. Normativ asoslar: Samarali raqobat teng sharoitlarni ta'minlovchi, monopolistik amaliyotlarning oldini oladigan va adolatli raqobatni ta'minlaydigan tartibga soluvchi muhitni talab qiladi. Monopoliyaga qarshi qonunlar, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha qoidalar va bozorni manipulyatsiya qilishning oldini olish choralari bunday tuzilmalarning muhim tarkibiy qismidir. Raqobat to'g'risidagi qonunlarni qo'llash orqali hukumatlar bozorlar yaxlitligini ta'minlashi va iqtisodiy hokimiyatning bir nechta hukmron o'yinchilar qo'lida to'planishining oldini olishi mumkin.

Madaniy munosabatlar: jamiyatning raqobatga munosabati iqtisodiy xulq-atvorni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Raqobatbardoshlik, innovatsiya va tavakkalchilikni

qadrlaydigan madaniyatlar tadbirkorlik faolligi va iqtisodiy dinamizmga yordam beradi. Aksincha, muvaffaqiyatsizlikni qoralaydigan, tavakkal qilishni to'xtatadigan yoki muvofiqlikni birinchi o'ringa qo'yadigan madaniyatlar tadbirkorlik harakatlariga to'sqinlik qilishi va iqtisodiy taraqqiyotga to'sqinlik qilishi mumkin. Bardoshlilik madaniyatini rag'batlantirish, muvaffaqiyatsizlikdan saboq olish va muvaffaqiyatni nishonlash raqobatbardoshlikni oshirishi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. Ijtimoiy me'yorlar: Raqobat bag'rikengligi, shuningdek, boylik, muvaffaqiyat va hamkorlikka oid ijtimoiy me'yorlarga ta'sir qiladi. Hamkorlik va o'zaro qo'llab-quvvatlash muhimligini tan olgan holda individual yutuqlarni nishonlaydigan jamiyatlar raqobatbardoshlikning yuqori darajalarini namoyish etadilar. Adolatli raqobat, axloqiy biznes amaliyoti va korporativ ijtimoiy mas'uliyat muhimligini ta'kidlash biznes hamjamiyatida ishonch va hamkorlik madaniyatini rivojlantirish, umumiy raqobatbardoshlikni oshirish mumkin.

Raqobatbardoshlikning afzalliklari Raqobat bag'rikengligini rivojlantirish jismoniy shaxslar, korxonalar va umuman jamiyat uchun ko'p foyda keltiradi: Innovatsiyalar va ijodkorlik:

Raqobatga bag'rikenglikni rag'batlantirish orqali jamiyatlar innovatsiyalar va ijodkorlikni rag'batlantiradi, chunki shaxslar va korxonalar o'zlarini farqlashga va bozor talablariga javob beradigan noyob yechimlarni ishlab chiqishga undaydi.

Samaradorlik va mahsuldorlik: Raqobatga toqat qilish firmalarni yanada samaraliroq ishlashga, ilg'or tajribalarni o'zlashtirishga va raqobatchilardan oldinda bo'lish uchun tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritishga undaydi, bu esa samaradorlik va iqtisodiy o'sishning oshishiga olib keladi. Iste'molchilar farovonligi: Raqobat bag'rikengligi iste'molchilarga raqobatbardosh narxlarda turli xil mahsulot va xizmatlardan foydalanish imkoniyatini ta'minlaydi, ularga ongli tanlov qilish va yuqori turmush darajasidan bahramand bo'lish imkoniyatini beradi. Dinamik bozorlar: Raqobatbardoshlik darajasi yuqori bo'lgan jamiyatlar o'zgaruvchan sharoitlarga, texnologik taraqqiyotga va global muammolarga moslashish uchun yaxshi jihozlangan dinamik va barqaror bozor iqtisodiyotidan foyda ko'radi. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, iqtisodiy raqobat farovonlik va taraqqiyotning asosiy omili hisoblanadi, lekin uning afzalliklari faqat raqobatga bag'rikenglikni qabul qiladigan jamiyatlarda to'liq amalga oshirilishi mumkin. Adolatli raqobatni qo'llab-quvvatlovchi tartibga soluvchi muhitni targ'ib qilish, innovatsiyalar va tavakkalchilikni nishonlaydigan madaniy munosabatlarni rivojlantirish hamda axloqiy xulq-atvor va hamkorlikni birinchi o'ringa qo'yadigan ijtimoiy me'yorlarni tarbiyalash orqali jamiyatlar iqtisodiy raqobatning barcha imkoniyatlarini ochib berishi mumkin. Raqobat bag'rikengligini qabul qilish nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish; bu jismoniy shaxslar va korxonalar gullab-yashnashi mumkin bo'lgan yanada inklyuziv, dinamik va bardoshli jamiyatlarni qurish haqida.

Sof daromad: Moliya va buxgalteriya hisobida "sof" ko'pincha umumiy daromad yoki daromaddan chegirmalar yoki xarajatlar chegirib tashlanganidan keyin qolgan miqdorni anglatadi.

Masalan, kompaniyaning moliyaviy hisobotlari kontekstida "sof daromad" (shuningdek, "foyda" yoki "daromad" deb ham ataladi) kompaniyaning umumiy daromadini barcha xarajatlar, soliqlar va boshqa chegirmalarni olib tashlagan holda ifodalaydi.

Sof qiymat: Sof qiymat - bu shaxs yoki tashkilotga tegishli bo'lgan aktivlarning qiymati, ularning majburiyatlarini olib tashlagan holda. Bu boylik va moliyaviy salomatlik mezonini bo'lib, agar shaxs yoki tashkilot o'z mol-mulkini sotgan va barcha qarzlarni to'lagan bo'lsa, qancha pul qolishi mumkinligini ko'rsatadi.

Sof sotuvlar: Sof sotuvlar kompaniyaning daromadlar, imtiyozlar va chegirmalar chegirib tashlanganidan keyin umumiy savdo daromadini anglatadi.

Sof aktivlar qiymati (NAV): Investitsiya fondlari va boshqa investitsiya vositalari kontekstida sof aktivlar qiymati (NAV) fond aktivlarining har bir aksiya qiymatini uning majburiyatlarini olib tashlagan holda ifodalaydi. U fond aktivlarining umumiy qiymatini uning majburiyatlarini olib tashlagan holda muomaladagi aksiyalar soniga bo'lish yo'li bilan hisoblanadi.

Sof og'irlik: Sof og'irlik mahsulotning qadoqlash yoki boshqa materiallarsiz og'irligini anglatadi. Odatda oziq-ovqat va ichimliklar sanoatida qadoqlash og'irligi bundan mustasno, sotilayotgan mahsulotning og'irligini ko'rsatish uchun ishlatiladi.

Bular "to'r" atamasi turli kontekstlarda qanday qo'llanilishiga bir nechta misollardir. Muayyan kontekstga qarab, atamaning boshqa ma'nolari yoki talqinlari bo'lishi mumkin.

Xulosa

Xulosa shuki raqobat iqtisodiyotning rivojlanishida katta xizmat qiladi chunki har bir soha yana ham yaxshiroq natija ko'rsatishiga sababchi bo'ladi oddiy inson ko'rinishida olgan taqdirimizdahan har bitta inson o'zini sohasida lider bo'lishga va ularda ko'ra yuqori natijaga erishishiga olib keladi qisqacha qilib aytganda raqobat har qanday inson yoki tashkilotni rivojlanishiga katta ustun bo'lib xizmat qiladi desak bu ajab emas.

REFERENCES

1. Krugman, Paul; Obstfeld, Maurice. *International Economics: Theory and Policy*. Addison-Wesley, 2008. ISBN 978-0-321-55398-0.

2. ↑ Poiesz, Theo B. C. (2004). „The Free Market Illusion Psychological Limitations of Consumer Choice“ (PDF). *Tijdschrift voor Economie en Management*. 49-jild, № 2. 309–338-bet.[*sayt ishlamaydi*]
3. ↑ „Monopolistic competetion | Britannica“.
4. ↑ Becerra, Manuel; Santaló, Juan; Silva, Rosario (23 March 2012). „Being better vs. being different: Differentiation, competition, and pricing strategies in the Spanish hotel industry“ (PDF). *Tourism Management*. 34-jild, № Elsevier. 72-bet. doi:10.1016/J.TOURMAN.2012.03.014. S2CID 6108921.
5. ↑ Gans, Joshua; King, Stephen; Stonecash, Robin; Mankiw, N. Gregory. *Principles of Economics*. Thomson Learning, 2003. ISBN 0-17-011441-4.
6. <https://competitionpolicy.ac.uk/publications/competition-law-and-supply-chain-resilience-towards-a-research-agenda/>
7. <https://staff.tiame.uz/storage/users/527/presentations/Mb8Novfun1iwPLRy1kd4U6Ia5LUVHz5aHmtOJAoy.pdf>
8. https://uz.wikipedia.org/wiki/Monopolistik_raqobat